

Entrevista a la **Dra. Maria Teresa Estrach Panella**

Compilador: Genís Carrasco

Maria Teresa Estrach i Panella neix a Girona el 4 de setembre de 1950. Estudia el batxillerat a l'Institut Vicens Vives de la mateixa ciutat. Es matricula a la Facultat de Medicina la Universitat de Barcelona (UB), on es llicencia el 1973. Cursa l'especialitat de dermatologia mèdico-quirúrgica i venereologia a l'Hospital Clínic de Barcelona, entitat amb la qual estarà vinculada durant tota la seva trajectòria professional, des del càrrec de metge adjunt el 1979, fins a ocupar el de cap del Servei de Dermatologia l'any 2008. Obté el grau de doctora per la Universitat de Barcelona el 1978. Compagina la seva activitat assistencial amb una llarga trajectòria docent, a la Facultat de Medicina de la UB, que s'inicia com a professora associada (1976-1984), segueix de professora titular (1984-2003) i finalment com a catedràtica de dermatologia des del 2003, essent en l'actualitat catedràtica emèrita. També és avaluadora de la comissió de professorat de l'ANECA entre els anys 2009 i 2011. Com a gestora acadèmica, exerceix de vicedegana de la Facultat de Medicina entre els anys 1995 i 2001 i posteriorment com a degana entre el 2001 i 2008. La seva activitat com a investigadora s'ha dirigit a la recerca clínica dels limfomes cutanis, liderant 23 projectes de recerca, signant més de 200 publicacions i participant en més de 300 congressos nacionals i internacionals. Entre els premis i guardons rebuts en destaquen el Premi a l'Excel·lència Professional del CoMB (2009) i el de membre honorària de la *North American Clinical Dermatologic Society* (2013). Presidenta de la comissió AQU Ciències Mèdiques i de la Salut (2013-2020). És membre numerària de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya des de 2022.

Per què va decidir estudiar medicina?

Soc de Girona. Vaig ser la primera metgessa de la família. Vaig estudiar el batxillerat a l'Institut Vicens Vives de Girona, en aquell moment l'únic, del qual en tinc molt bons records. Era bona estudiant i se suposava que estudiaria una carrera de ciències, matemàtiques o similar, no sé si en aquell moment per un punt de tossuderia o rebel·lia em vaig atrevir a decidir-me per la medicina. Els meus pares eren els dos universitaris dedicats al món de l'ensenyament. El meu pare era de la branca de ciències i fou professor de matemàtiques i química d'institut i la mare de la de lletres, ensenyava geografia i història. Molts dels meus oncles foren mestres, i la meva germana professora de matemàtiques. O sigui, provinc d'una família d'ensenyants molt allunyada de la medicina i, m'atreviria a dir, amb poques simpaties envers els metges. Però, el que sí els dec als pares és que vaig viure des de la infància enmig d'un món de llibres i estudi i em van inculcar la importància de la cultura de l'esforç i de la responsabilitat. Sempre he estat molt contenta de la decisió d'estudiar medicina.

Maria Teresa Estrach amb la seva mare, 1952

Quina facultat de medicina va estudiar? I com era l'ensenyament?

Vaig estudiar a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona. L'ensenyament era fonamentalment teòric amb classes magistrals i poques pràctiques. Eren els anys seixanta i les aules eren molt massificades. Recordo que els primers cursos havies d'arribar aviat a la facultat per tal de poder trobar lloc a classe. El 1968, durant el segon curs, vaig viure els enfrontaments d'estudiants i joves professors amb la política repressiva de les autoritats acadèmiques del moment. Vaig experimentar l'experiència del tancament de la facultat durant uns quants mesos. Recordo l'angoixa que suposava la possibilitat de perdre tot un curs de la carrera, a més s'hi afegia el fet de viure fora de casa sense poder anar a la facultat.

A partir de tercer curs s'introduïen les assignatures clíniques i els programes docents eren més interessants, tot i que en molts casos estaven poc actualitzats i poc coordinats entre les assignatures. Continuava existint una manca de pràctiques clíniques.

Primer curs de batxillerat a Girona, 1960

Va ser una estudiant que participativa en la vida de l'hospital o es va limitar assistir a les classes?

Aquells anys no resultava tan fàcil, com actualment, poder participar en la vida hospitalària amb pràctiques clíniques com a estudiant. Calia buscar-se la vida o tenir algun conegut o familiar metge que tingués relacions amb algun metge de l'hospital. En cas contrari, era difícil entrar en un servei de l'hospital per poder apropar-te als malalts i aprendre pràctica clínica. Tot i aquestes dificultats, a partir de tercer curs vaig tenir la sort d'entrar com a alumna interna a la sala d'homes del Servei de Patologia General que dirigia el Dr. Joan Vivancos, metge amb una forta personalitat i un excel·lent clínic. Recordo com si fos ara les seves llistes de diagnòstics diferencials quan es discutia un possible diagnòstic, a vegades complicat, d'algun malalt que hi havia a la sala. Teníem un bon ambient i érem un grup d'estudiants amb moltes ganes d'aprendre. Allà vaig conèixer el que seria el meu marit, Alberto Fernández de Sevilla. Vàrem aprendre molt de l'ofici de ser metge. Òbviament, te n'havies d'espavilar per compaginar estar en un servei hospitalari i assistir a les classes que t'interessaven.

A finals de la carrera de medicina, 1973

Com valora actualment l'ensenyament que va rebre durant la carrera?

Un ensenyament molt teòric i memorístic, amb uns programes docents molt amplis. En moltes assignatures no hi havia pràctiques clíniques que són part important de l'aprenentatge. Però també puc dir que, tot i les limitacions d'aquells anys, recordo alguns bons professors: un jove professor Josep Carreras de bioquímica, el professor Pere Piulachs de cirurgia, el professor Manuel Cruz de Pediatria i el professor Joaquim Piñol. Eren uns excel·lents docents, sabien transmetre a les seves classes el seu entusiasme i et reafirmaven les ganes de ser metge.

Els metges Joan Ferrando, Teresa Estrach i Jordi Peyrí
amb el professor Joaquim Piñol, 1974

Per què va escollir la seva especialitat? On la va fer?

Els darrers anys de la carrera m'agradaven diverses especialitats mèdiques com l'endocrinologia o l'hematologia i tenia clar que volia fer alguna especialitat d'aquest tipus. A sisè curs el professor Joaquim Piñol Aguadè, catedràtic de dermatologia, em va "enamorar" amb les seves classes. En les seves explicacions no perdia mai l'oportunitat de relacionar les lesions cutànies amb patologies internes, això faria que em decantés per la qual ha estat la meva especialitat. El dia 13 de juliol de 1973, després de presentar-me a l'examen de dermatologia per optar

a matrícula d'honor, vaig demanar quedar-me al Servei de Dermatologia de l'Hospital Clínic. Així vaig iniciar l'especialitat l'any 1973. Faltaven encara uns anys perquè comences la formació especialitzada amb el sistema MIR.

Servei de Dermatologia de l'Hospital Clínic, 1990

Va tenir dificultats al moment de trobar feina?

Quan vaig acabar l'especialitat la meua il·lusió era quedar-me a l'Hospital Clínic, però no hi havia cap plaça vacant de metge adjunt. Per altra banda, no hi havia gaires hospitals amb serveis de dermatologia, per intentar buscar feina fora de l'Hospital Clínic. Aleshores, vaig oposar a una plaça d'especialista d'ambulatori. A les tardes feia assistència a l'ambulatori de Martorell i els matins anava com a assistent a l'Hospital Clínic. L'any 1978, vaig poder fer la tesi doctoral sota la direcció del professor Antoni Castells Rodellas. L'any 1979, vaig obtenir una plaça de metge adjunt de dermatologia a l'Hospital Clínic, a on he treballat fins a la meua jubilació. He passat per totes les categories de la carrera professional fins a arribar a cap de Servei (2008-2015). He tingut molt poca mobilitat professional, però estic molt contenta d'haver treballat a l'Hospital Clínic tants anys i haver viscut la seva transformació en el gran hospital que és avui en dia.

Prefereix treballar com a metgessa de la sanitat pública o com a professional liberal?

Sempre he treballat a la sanitat pública. He compaginat la meua feina hospitalària amb la docència i la gestió universitària. La meua trajectòria professional és una mica atípica, ja que la majoria dels dermatòlegs, que treballen a la sanitat pública, atès al perfil de l'especialitat ho fan també a la medicina privada. Puc dir, però, que mai ho he trobat a faltar. La meua activitat hospitalària assistencial i de recerca juntament amb la docència han omplert la meua vida professional. No sé com hauria estat la meua vida com a professional liberal.

Els doctors Maria Teresa Estrach, Valentí Fuster i Joan Rodés amb la Sra. P. Carulla, a l'acte d'inauguració del bust dedicat al catedràtic i rector de la Universitat de Barcelona Valentí Carulla, 2004

Ha tingut oportunitat de fer recerca? De quin tipus? I docència?

A l'Hospital Clínic i a la Universitat de Barcelona he tingut la gran oportunitat de fer recerca clínica. El professor Piñol tenia una visió de la dermatologia molt avançada pel seu temps, deia que s'havia de saber de tot i aprofundir en una àrea. Així em va orientar des de l'inici perquè em dedicés, a part de la dermatologia general, als limfomes cutanis. Els limfomes cutanis són un grup de malalties poc freqüents. En

les darreres dècades s'hi han fet grans avanços, gràcies a les tècniques d'immunohistoquímica i biologia molecular. Actualment, l'Hospital Clínic és un centre de referència en limfomes cutanis, amb reconeixement nacional i internacional. Això, ha estat possible gràcies al treball en equip, de forma multidisciplinària, d'un grup de grans professionals i amics d'altres serveis de l'Hospital Clínic: hematologia, anatomia patològica, radioteràpia.

Per altra banda, he tingut la gran sort de poder dedicar una bona part de la meua vida professional a la docència universitària. Ensenyar m'ha agradat i motivat molt, potser hi ha algun gen relacionat amb l'estima per la "docència" i ho he heretat dels pares. He recorregut tots els esglaons de la carrera universitària: professora ajudant de classes pràctiques, professora titular d'universitat fins a arribar a catedràtica d'universitat. He fet tota la meua carrera acadèmica a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona i puc dir que el contacte amb els alumnes i amb el món universitari m'ha aportat molt. També he dedicat moltes hores a la gestió universitària com a secretària del Departament de Medicina, vicedegana i degana de la Facultat de Medicina de la UB, dedicació que m'ha aportat molt en l'àmbit personal i de coneixement del món universitari.

XI Jornades de docència, 2007

Al llarg dels seus estudis i durant la seva vida professional ha tingut algun professional de la medicina com a referent?

Estic molt agraïda a moltes persones que m'han ajudat durant la meva vida professional. Algunes d'elles són, per mi referents. En la meva especialitat, el professor Joaquim Piñol Aguadé, el professor Antoni Castells Rodellas i després el professor Josep M. Mascaró Ballester fins a la seva jubilació. Ells han estat els meus referents i, en les últimes etapes de la meva vida professional, també molts companys de la resta del país i de fora.

En la gestió universitària haig d'agrair molt a dues persones que, a més, són amics. Al Dr. Albert Torras Rabassa, que ens va deixar fa uns tres anys, l'agraeixo que em fes confiança com a secretària del Departament de Medicina. Al Dr. Josep Antoni Bombí li dec l'honor de formar part del seu equip com a vicedegana. Vaig aprendre molt i això va propiciar que m'atrevis a fer el pas i presentar-me com a candidata. Vaig ocupar el càrrec de degana de la Facultat de Medicina de la UB des de l'any 2002 fins al 2008.

També fora de la dermatologia, el Dr. Joan Rodés va ser un referent per mi. Durant la meva etapa de degana, ell era director de l'Hospital Clínic i em va ajudar molt. Vaig aprendre al seu costat com eren les relacions de l'hospital amb altres institucions. Crec humilment que en aquells anys es va aconseguir una bona relació entre l'Hospital Clínic i la Facultat de Medicina, relacions que no sempre han estat fàcils. Sempre mantindré el record d'una bona amistat amb el Dr. Joan Rodés.

Nomenament doctora honoris causa per la UB
a la Dra. Elaine S. Jaffe amb E. Campo i Maria Teresa Estrach, 2008

Creu que en l'actualitat hi ha més o menys respecte als principis ètics?

No sabria respondre si els professionals actuals tenen més o menys respecte als principis ètics que els metges de fa uns anys. En línies generals crec que la professió mèdica els té presents i els procura aplicar en el seu dia a dia. Potser caldria un coneixement més profund del Codi Deontològic. El que si falta és més formació humanística durant la carrera, que podria anar lligada també en aprofundir alguns aspectes ètics de la professió.

Cap de Servei de Dermatologia de l'Hospital Clínic, 2009

Creu que l'exercici de la medicina està pitjor que quan va començar?

La medicina, en general, està molt millor actualment que quan vaig començar. S'han fet grans avenços durant les darreres dècades, especialment, en les àrees de biologia molecular, noves tecnologies i noves eines terapèutiques. Són avenços que repercuteixen en els malalts. Els metges, avui en dia, estant millor formats, sobretot gràcies al sistema MIR. Tenen molts coneixements, encara que no sempre els saben transmetre de forma adequada, a molts professionals els hi manquen habilitats de comunicació. Inevitablement, l'exercici de la medicina tendeix a la deshumanització, no sempre es té present que la relació metge-pacient és fonamental i que l'empatia amb els pacients i amb els altres professionals, és la base d'un bon metge.

Premi al Reconeixement Especial a Maria Teresa Estrach
per l'Acadèmia Espanyola de Dermatologia i Venereologia – AEDV, 2019

Quina reforma sanitària seria la més adequada per aconseguir un millor exercici de la professió mèdica?

Una reforma sanitària adreçada a què els professionals sanitaris, especialment metges i infermeres, estiguin millor considerats socialment i que se'ls retribueixi d'acord amb la seva responsabilitat i dedicació. No pot ser que hi hagi cada cop més fuites de metges metgesses, i professionals d'infermeria ben formats en les nostres universitats que se'n vagin a altres països, perquè tenen millors condicions de treballs i millors salaris. S'ha de retenir el talent i recuperar el que ha marxat en algun moment a altres països per continuar la seva formació. També cal canviar l'exercici de la medicina que està molt burocratitzat i el metge ha d'assumir moltes tasques que, potser, no li pertocuen.

Millorar les retribucions dels metges de la sanitat pública, per tal que tots aquells professionals que vulguin dedicar-se per complet a la medicina pública tinguin uns salaris similars a altres professions. D'aquesta manera no es veuran "obligats" a complementar el salari amb la pràctica privada o al servei de mútues que en molts casos tampoc retribueixen adequadament els actes mèdics.

Cal millorar les condicions de treball, especialment dels professionals d'atenció primària i actualitzar les estructures de salut pública, que com es va veure durant la pandèmia de COVID-19 són precàries.

4th WC cutaneous lymphoma amb el professor Emilio Berti, 2020

Com veu el paper dels metges i metgesses en la societat actual? Han perdut prestigi? Tenen influència?

És un fet innegable que ser metge o metgessa avui en dia, no és el mateix que fa unes dècades. La professió de metge ha passat de ser socialment privilegiada a ser una professió com moltes altres. Els professionals, sobretot els que treballen a la sanitat pública, han perdut prestigi i influència

Acte de nomenament de Maria Teresa Estrach com a membre numerària de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya – RAMC, 2022

Creu que els metges són un col·lectiu uniforme? O són un grup heterogeni?

Els metges no són un col·lectiu uniforme sinó un grup molt heterogeni, amb interessos diferents. No té la mateixa visió de la professió el metge d'atenció primària que el metge que treballa en un hospital. Tampoc el metge que es dedica a la medicina pública que aquell que ho fa des del vessant de la pràctica privada.

Algun moment s'ha penedit de dedicar-se a la medicina?

Podria dir que mai. He dedicat moltes hores de la meva vida a exercir la professió, però estic molt agraïda de les oportunitats que he tingut. Segurament hi ha professions una mica menys estressants, i menys competitives, però les satisfaccions que he tingut com a metge superen amb escreix les dificultats d'algunes etapes professionals.

XXVI Reunió Clínica Internacional de Dermatologia de Barcelona
10 i 11 de març de 2023

Com a dona metge va tenir problemes per accedir i estudiar la carrera de medicina? I per exercir?

No vaig tenir cap problema per accedir i estudiar medicina tot i que quan ho vaig fer la proporció de nois i noies era més igualada, no com ara que predominen les noies en les facultats de medicina.

A l'hora d'exercir tampoc he tingut cap entrebanc com a metgessa tot i que, val a dir, moltes vegades he tingut la sensació que les dones hem d'estar demostrant contínuament les nostres aptituds més que no pas els homes. En finalitzar la residència, em va faltar decisió i empena per fer una estada professional a l'estranger. Després, amb dues filles petites, encara va ser més complicat. Eren altres temps i no hi havia tantes oportunitats com ara.

En el meu cas, no puc dir que hagués tingut la sensació de tenir un sostre de vidre. Però, sí que crec que encara continua existint per moltes metgesses. Especialment, les que volen accedir a llocs de responsabilitat.

Discurs commemoratiu de la diada a l'Institut d'Estudis Catalans,
titulat "Els metges i la medicina al nostre país: passat, present i futur"
11 de setembre de 2023

Té alguna recomanació o algun consell als metges i metgesses joves que llegeixin aquesta entrevista ?

Els diria que han escollit una de les professions més boniques que hi ha. Segur que varen entrar en la facultat amb il·lusió i vocació de tenir cura dels altres, potser fins i tot amb una idea una mica idealitzada del que significa ser metge o metgessa. Jo els aconsellaria que no perdessin mai la il·lusió. Que no deixin d'estudiar i de formar-se durant tota la vida. És molt important actualitzar els coneixements i sobretot saber-los aplicar amb la màxima empatia possible enfront dels malalts.